

Setomaa Muuseumide kogumispõhimõtted ja kogude korraldamine

1. Kogumispõhimõtted

1.1. Kogumispõhimõtete eesmärk

Setomaa Muuseumid kogumispõhimõtete eesmärgiks on tagada muuseumitöö eesmärgipärasus, professionaalsus. Teavitada avalikkust muuseumi kogumistegevuse iseloomust ja põhimõtetest. Kogumispõhimõtete eesmärk tugineb organisatsiooni missioonile, põhimäärusele ja arengukavale.

1.2. Kogumise eesmärk

Kogumistööd tehakse koos uurimis- ja näitustegevuse planeerimisega, et luua ja vahendada teadmisi, mis aitavad kaasa seto kultuuri ja kohalike eripärade paremale mõistmisele ning nende väärtustamisele ja säilimisele. Setomaa Muuseumid koguvad esemeid, fotosid, dokumente, trükiseid ja mälestusi, kunstiteoseid, fono-, filmi- ja muid materjale.

Väljaspool kogumistöö plaane võetakse vastu annetusi ja ostetakse museaale, mis on sätestatud käesolevas kogumispõhimõtete dokumendis. Vajaliku ainese saamiseks avaldab muuseum üleskutseid ajakirjanduses, korraldab kogumisekspeditsioone, objektide pildistamist, intervjuusid, üleskirjutisi, salvestamisi jne.

1.3. Kogumispõhimõtete muutmise põhimõtted

Kogumispõhimõtted on ajakohased ning neid muudetakse kohe, kui selleks vajadus ilmneb. Kogumispõhimõtete uuendamist koordineerib peavarahoidja ja kogumispõhimõtted kinnitab direktor.

1.4. Alusdokumendid

Kogumispõhimõtted lähtuvad muuseumiseadusest, Setomaa Muuseumi põhimäärusest ja arengukavast ning ICOM-i muuseumide eetikakoodeksist.

2. Muuseumi missioon ja toime põhimõtted

2. 1. Missioon

Setomaa Muuseumid annavad vahendaja ja hoidjana edasi Seto kultuuri traditsiooni ehedust erinevates ajastutes, kohtades ning elamustes.

2. 2. Muuseumi ajalugu

Setomaa Muuseumid on alates 01.01.2019. aastast Setomaa valla poolt hallatav ühendasutus, mille koosseisu kuuluvad: Saatse Muuseum, Värska Talumuuseum (sh Paloveere hoidlatalu), Seto Tsäimaja, Obinitsa Muuseum ja Luikjärve talukompleks ning Värska külastuskeskus - Reegi maja, mis toovad külastajani sissevaated erinevatesse ajastutesse ja teemadesse.

Saatse muuseum on loetletuist vanim seto kultuurile pühendatud muuseum Setomaal, mille rajas tollaegne kohalik koolijuht, ametilt ajalooõpetaja, Viktor Veeber. Muuseum avati 25. juunil 1974. aastal Satserinna kooli kodulooringi baasil.

Muuseum asub ajaloolises hoones, mis on Saatse külla ehitatud 1910. aastal. Muuseumihoone on olnud kasutuses eelnevalt nii elumaja, Saksa sõjaväehaigla (1941-1943) kui koolimajana (1938-1963), mil valmis uus koolimaja. Antud majast sai kooli internaat, mis alates 1974. aastast koos avara õuealaga läks täielikult muuseumi käsutusse.

01.03.1988. aastast sai Saatse Seto Muuseumist Põlva Talurahvamuuseumi osakond.

1999. aastal aga liideti muuseum Värska talumuuseumiga (tolleaegne nimetus Seto Talumuuseum). 2006 renoveeriti muuseum ja 2010 kevadel valmis uus püsiekspositsioon. Alates 01.01.2019 on muuseumi nimetus Saatse muuseum ja kuulub Setomaa valla ühendasutuse Setomaa Muuseumid koosseisu.

Saatse muuseum tutvustab Saatse piirkonna kultuurilugu. Uue teemana on lisandumas piiri temaatika, kuna tegemist on Setomaa kõige piiriäärseima muuseumiga.

Värska talumuuseum, endise nimega Seto Talumuuseum, on rajatud Seto Talumuuseumi Fondil (Fond loodi 25.08.1993).

Ehitusega alustati 1. novembril 1994. 1998. aasta suveks oli põhikompleks valmis ja koos VIII Leelopäevaga toimus muuseumi pidulik avamine.

Värska vallavolikogu otsusega 30.09.1998 asutati Seto Talumuuseum, munitsipaalmuuseum riikliku toetusega ning 02.12.1998 kinnitati konkursi tulemusena esimeseks muuseumi juhiks Laine Lõvi.

Muuseumi ekspositsiooni kuuluvad elumaja, rõiva-, vilja- ja

söögiait, laut, heinaküün, varjualused, meeste töötuba, suitsusaun, sepikoda, potivabrik ehk savikoda ning rehi. Hooned on kogutud peamiselt Põhja-Setomaalt, mis kohapeal renoveeritud, taas kokku monteeritud ning osad hooned on vanade järgi uuest materjalist ehitatud (suitsusaun, potivabrik, sepikoda, elumaja kamber). Muuseumis on võimalik tutvuda 20. sajandi alguse jõukama seto pere talu eluga.

Naabruses asuva Paloveere talu ostuga 30.12.1997 sai muuseum ruumid, kuhu on sisustatud tekstiilihoidla, restaureerimistöökoda ja muu inventari hoiuruumid ning kus tulevikus saab tutvustada nõukogude perioodi taluelu.

Alates 2004. aastast on muuseumi kõrval Euroopa Liidu toel valminud Seto Tsäimaja, kus saab tutvuda seto toidukultuuriga ja kosutada end valdavalt kohalikust toorainest ning seto traditsiooniliste retseptide järgi valminud roogade ja jookidega.

Tsäimajas paikneb kolm museaalide hoiuruumi ning muuseumitöötajate kabinetid.

Väraska Külustuskeskus - Reegi maja ehitusega alustati 2018. aasta sügisel ja avati 2020. aasta 1. juunil ühendasutuse Setomaa Muuseumid alluvuses.

Kindral Nikolai Reegi rekonstrueeritud suvemaja tutvustab endise EW Kaitseväe Põhjalaagrit, kohalikku erilist militaarajaloo pärandit ning siinseid loodusvarasid. Majas on ka Seto Instituudi tööruum.

Obinitsa muuseum on asutatud kodanikualgatuse korras kauaaegse Obinitsa raamatukoguhoidja Liidia Sillaotsa poolt 1994. aastal

Endise nimetusega Obinitsa Seto Muuseumitarõ avati 3. juuni 1995. aastal uurijatele ja külastajatele. Muuseumikogu põhiosa moodustavad ümbruskonna küladest Liidia Sillaotsa poolt kogutud esemed. Kogu koostamise eesmärgiks oli eksponeerida 1920-1940ndate aastate seto majapidamisse kuulunud tarbeesemeid, tööriistu ja tekstiile.

2003.a hakati muuseumikogu taas süstemaatiliselt täiendama, pöörates erilist tähelepanu seto naise käsitööle.

2007. aastal ehitati muuseumi kõrvale Obinitsa tsässon, mis on avatud muuseumi lahtiolekuaegadel.

Alates 2010.a. kuulub muuseumi struktuuri Tobrova külas põlisel asukohal paiknev Luikjärve talu, mis on taastamis järgus. Renoveeritud on laut, tall, aidahooned ja elumaja.

Talu juures asub Tobrova tsässon, ehitatud 1932.

01.01.2019. on Obinitsa muuseum Setomaa Muuseumid koosseisus, püsinäitus tutvustab seto naist ja UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja kantud seto leelot.

2.3. Muuseumikogud

Väraska talumuuseumi kogu suurus seisuga 10.03.2023 on **9664** museaali.

Musis digiteeritud 9549 ja teaduslikult kirjeldatud 9248 museaali.

Muuseumikogu	Museaalide arv	Digitaliseeritud
Arhiivkogu	2230	1935
Ajalooline kogu	44	44
Arhiivraamatukogu	505	505
Esemekogu	2603	2386
Fono-videokogu	184	184
Fotokogu	3920	3317
Kunstikogu	51	51
Numismaatikakogu	127	127
KOKKU	9664	9549

Saatse muuseumi kogu suurus seisuga 10.03.2023 on **2112** museaali.

MUISis digiteeritud 1899 museaali, I etapis kirjeldatud 2085 museaali.

Muuseumikogu	Museaalide arv	Digitaliseeritud
Esemekogu	1081	1071
Fotokogu	824	819
Arhiivkogu	207	202
KOKKU	2112	2092
Abikogu:		
Esemekogu	0	0
Fotokogu	0	0
Arhiivkogu	45	45

Obinitsa muuseumi kogu suurus seisuga 10.03.2023 on **979** museaali. Digitaliseeritud 930, I etapis kirjeldatud 925

Muuseumikogu	Museaalide arv	Digitaliseeritud
Ehetekogu	10	9
Esemekogu	285	270
Fono-videokogu	9	3
Fotokogu	15	11
Arhiivraamatukogu	10	0
Tekstiilikogu	650	637
KOKKU	979	930

2. 4. Muuseumi struktuur ja toimetehhanismid

Setomaa Muuseumides on 01.01.2021 seisuga koosseisus:

Direktor 1,0 töökohta

Spetsialist 13,2 töökohta (peavarahoidja (1,0), varahoidja (1,0), turundus- ja kommunikatsioonijuht (0,8), teadur-kuraator (0,5), restauraator (0,4), projektijuht (1,0), müügijuht (1,0), perenaine (4,0), muuseumipoe klienditeenindaja (1,0), muuseumipedagoog (1,0), haldusjuht (1,0), haldustööline (0,5).

Värska talumuuseum asub aadressil Pikk 56, Värska alevik; Setomaa vald

Saatse muuseum- Samarina küla, Setomaa vald;

Obinitsa muuseum- Muuseumi 10, Obinitsa küla, Setomaa vald.

Värska talumuuseumil on museaalide jaoks 3 hoidlaruumi Seto Tsäimajas: arhiivi ja fonofonorum metallkappidega; väikeesemete hoidla riiulitega ning suur seif ehete ja numismaatika jaoks. Talumuuseumi naabruses, Kostkova külas asub hoidlatalu, Paloveere talu, kus elumajas on tekstiilihoidla ning osa kõrvalhooneid kohandatud suuremõõtmeliste museaalide hoiustamiseks.

Saatse muuseumis on enamus museaale nähtavad peamaja ekspositsioonis ning kõrvalhoones. Foto- ja arhiivkogud asuvad nõuetekohaselt arhiivikappides. On olemas ka avatud fondihoidla, kus on abikogudesse kuuluvad säilikud ning esemed, mis ei ole paigutatud ekspositsioonipindadele.

Obinitsa muuseumis on osa museaalidest eksponeeritud maja esimesel korrusel ja osa hoiustatud teisel korrusel.

Kogude täiendamise, korrastamise ja kättesaadavaks muutmise eest on vastutus jagatud järgnevalt:

- Kogude täiendamine (analüüs, vajadus, planeerimine): peavarahoidja Värska talumuuseumis, perenaine-varahoidja Saatse muuseumis, varahoidja-abitöeline Obinitsa muuseumis
- Dokumentatsioon, andmebaasid (MuIS), digiteerimine: peavarahoidja Värska talumuuseumis, perenaine-varahoidja Saatse muuseumis, varahoidja-abitöeline Obinitsa muuseumis
- Hoiustamine, säilitamine: peavarahoidja Värska talumuuseumis, perenaine-varahoidja Saatse muuseumis, varahoidja-abitöeline Obinitsa muuseumis
- Kogude kasutatavus: peavarahoidja Värska talumuuseumis, perenaine-varahoidja Saatse muuseumis, varahoidja-abitöeline Obinitsa muuseumis.

Setomaa Muuseumide muuseuminõukogu on moodustatud muuseumi arengusuundade hindamiseks ja kavandamiseks. Nõukokku kuuluvad Muinsuskaitseameti, kohaliku omavalitsusüksuse esindajad ning seto kultuuri ja piirkonna asjatundjad.

2. 5. Muuseumi koostöövõrgustik

Setomaa Muuseumidel on olemas koostöövõrgustik järgnevate organisatsioonidega:

MTÜ Seto Talumuuseumi Sõprade Selts - on vabatahtlikult ühinenud füüsiliste ja juriidiliste isikute organisatsioon. Ühing on asutatud 5. novembril 2010 Värskas. Ühing tegutseb avalikes huvides, aitab koguda, säilitada, eksponeerida ja populariseerida Setomaaga seotud esemeid ning kultuuripärandit. Algatab, aitab korraldada ja korraldab Seto Talumuuseumi üritusi ning tutvustab ja toetab Värska talumuuseumi tegevust.

MTÜ Seto Adõr – Ühing tegutseb avalikes huvides, aitab koguda, säilitada, eksponeerida ja populariseerida Setomaaga seotud esemeid ning kultuuripärandit. Algatab, tutvustab ja toetab Saatse muuseumi tegevust.

MTÜ Obinitsa Seto Muuseumitarõ Selts - selts on asutatud 14.02.2008 aastal ja on Obinitsa piirkonna küla- ja kultuurielu toetav ühing.

Toetavad, koostööd tegevad organisatsioonid:

MTÜ Setomaa Turism – asutatud 07.05.2003, kelle põhieesmärgiks on arendada turismiettevõtlust Setomaal, ühendada turismiga seotud ettevõtteid ja piirkonna turismi arengust huvitatud mõttekaaslasi.

SA Seto Instituut – on 2010. aasta kevadel loodud organisatsioon, mille ülesandeks on koordineerida ja edendada Setomaa ja seto kultuuri alast teadustööd ning tutvustada

teadustööde tulemusi laiemale avalikkusele. Seto Instituut avaldab trükiseid, korraldab teadusteemalisi üritusi ja seto kultuuri alast õpet, tehes koostööd teiste Setomaa asutuste (sh muuseumide) ja inimestega.

MTÜ Seto Leelotarko Kogo – asutatud 04.03.2010, põhieesmärk on seto laulukultuuri ehk leelo säilitamine vanu traditsioone järgides.

MTÜ Seto Käsitüü Kogo – asutatud 18.07.2006, eesmärgiks on seto traditsioonilisel käsitööl põhineva ettevõtluse arendamine seto käsitöötraditsiooni järjepidevuse ja säilitamise kaudu.

MTÜ Seto Küük – asutatud 11.12.2017, seto toidutootjaid ühendav organisatsioon, mille eesmärgiks on arendada ja edendada seto toidukultuuri ja toetada valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid.

MTÜ Satserinna – asutatud 01.11.2019 eesmärgiga Saatse piirkonna külade elukeskkonna areng ning kohaliku kogukonna koostöö.

Setomaa Muuseumid teeb koostööd järgmiste muuseumidega:

Eesti Vabaõhumuuseum

Karilatsi Vabaõhumuuseum

Vana-Võrumaa Muuseum

Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseum

Eesti Rahva Muuseum

Eesti Põllumajandusmuuseum

Eesti Kirjandusmuuseum.

Eesti Maanteemuuseum

Eesti Põllumajandusmuuseum

Radaja seto Muuseum

Koostöö eesmärk on jagada kompetentsi ja aidata kaasa kõikide muuseumide eesmärkide saavutamisele.

Setomaa Muuseumid tunnustab ja toetab kohalike kodu-uurijate tegevust ning teeb nendega uurimis- ja kogumisalast koostööd tingimusel, et see on kooskõlas käesoleva kogumispoliitika ja teiste muuseumi tegevust reguleerivate dokumentide ning õigusaktidega, samuti üldsuse huvidega. Muuseum ei tee kogumisel koostööd eraisikutega isiklikes või ärilistes huvides.

Setomaa Muuseumid väljastab oma museaale teistele riiklikele muuseumidele ja teadusasutustele tingimusel, et neid kasutatakse eksponeerimise, teadusliku, uurimistöö või hariduslikul eesmärgil. Neile on tagatud säilimine ja välistatud nende seisundi halvenemine. Kasutamisel märgitakse ära museaalide kuuluvus Setomaa Muuseumile ning eeldusel, et Setomaa Muuseumid ei vaja nimetatud museaali samaaegselt. Setomaa Muuseumid lähtub

kogumistegevuse koostöö planeerimisel teiste muuseumidega põhimõttest, et sarnaseid esemeid saame näituste või püsiekspositsiooni tarbeks laenata ka teistelt muuseumidelt.

2. 6. Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

Setomaa Muuseumid juhindub oma tegevuses seadustest, Vabariigi Valitsuse määrustest ja korraldustest, kultuuriministri määrustest ja käskkirjadest, teistest õigusaktidest ning kehtivast põhimäärusest.

- Seadused: Põhiseadus, muuseumiseadus, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, arhiiviseadus, autoriõiguse seadus, avaliku teabe seadus, digitaalallkirja seadus, isikuandmete kaitse seadus, riigivaraseadus
- Määrused: Setomaa Muuseumid põhimäärus, Museaali ja muuseumisse kauemaks kui aastaks hoiule võetud asja märgistamise ja säilitamise kord, Muuseumide andmekogu asutamine ja põhimäärus, Museaalina arvele ja hoiule võtmise juhend.
- Arengukavad ja juhendid: Setomaa Muuseumid arengukava, Kultuuriministeeriumi valdkonna arengukava „Digitaalse kultuuripärandi tegevuskava”, Rahvusarhiivi juhendid, ICOMi muuseumide eetikakoodeks, Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21, Võru maakonna arengukava, Setomaa valla arengukava, Eesti riiklik turismiarengukava, Setomaa turismiarengukava

Setomaa muuseumid põhitegevust reguleerivad asutusesisesed dokumendid: Muuseumikogu korraldamise ja kogumispõhimõtted, kogude kasutamise kord, ametijuhendid, tegevuskavad, põhimäärus, arengukava, hädaolukorra lahendamise plaan.

3. Muuseumikogu täiendamine

3. 1. Kogumise eesmärk

Vastavalt Setomaa Muuseumide põhimäärusele on muuseumi põhiülesanne koguda, säilitada ja uurida ajaloolise Setomaa ning setode eluolu kajastavat materjali ning korraldada selle üldsusele vahendamist teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel lähtuvalt muuseumi missioonist ja arengukavast.

Setomaa Muuseumide kogumispiirkonnaks on ajalooline Setomaa. Lisaks kogutakse materjali ka mujalt, kui see seostub Setomaa, selle inimese ning muuseumi uurimisteede ja -töö suundadega. Kogumine lähtub ajaliselt kolmest perioodist:

- Vanem aeg kuni Teise Maailmasõjani
- Nõukogude Eesti aeg
- Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi aeg

3. 1. 1. Muuseumikogu täiendamise põhimõtted

- Setomaa Muuseum ei võta annetuse, kingituse, pärandi või teise muuseumi tervikkogu museaalina arvele, kui see ei vasta muuseumi arengukavale või kogumispoliitikale.
- Setomaa Muuseumid ei võta museaalina arvele annetust, kingitust või pärandit, kui selle üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle küllastajate pikaajaliste huvidega.
- Setomaa Muuseumid ei võta museaalina arvele asja, mille säilitamiseks, eksponeerimiseks või mille üle arvestuse pidamiseks puuduvad tingimused või eelarvelised võimalused.
- Setomaa Muuseumid arvestab asja museaalina arvele võtmisel teise sama piirkonna või sarnase ainevaldkonna muuseumide kogumispõhimõtetega.
- Kõik muuseumikogu täiendamise otsused on kaalutletud ja põhjendatud, vastavuses kogumispoliitika põhimõtetega ning vastavad vähemalt ühele punktis 3.1.4. nimetatud põhikriteeriumile asja väärtuse hindamisel ja vähemalt kahele punktis 3.1.5. nimetatud täiendavale kriteeriumile väärtuse astme määramisel.

3. 1. 2. Kogumise põhikriteeriumid

- ajalooline väärtus (Objekt on seotud konkreetse Setomaa inimese, paiga, sündmuse või tegevusega, jutustades mõne ajaloolise protsessi, temaatika või eluviisi kohta, aidates mõista paremini ajalugu.)
- esteetiline väärtus (Objekt on meisterlikult valmistatud või on suurepärane näide teatud oskustest või mõne kunstniku loomingust; on originaalse või innovatiivse disainiga.)
- teaduslik või uurimuslik väärtus (Teadlastel on tänapäeval või tulevikus huvi objekti põhjalikumalt uurida.)
- sotsiaalne või vaimne väärtus (Objektiga on seotud uskumused, ideed, lood, kombed, tavad, mis on tänapäeval olulised seto kogukonna jaoks.)

3. 1. 3. Täiendavad kriteeriumid

- päritolu (Objekti omanik, kasutaja või valmistaja on seto või pärit Setomaalt.)
- iseloomulikkus/tüüpilisus (Kui on teatud liiki objektide, tegevuste, eluviisi või ajalooperioodi tüüpiline näide.)
- rariteetsus (Kui on haruldane, ebatavaline või erakordselt hea näide teatud objektist ja on erakordselt hästi dokumenteeritud, võrreldes teiste samalaadsete objektidega.)
- seisund, terviklikkus (Kui objekt on hästi säilinud ja töökorras.)

- kasutatavus (Kui objekti abil on võimalik interpreteerida sündmusi, kogemusi, inimesi jne ning tuua välja nende erinevaid aspekte, või aitab see muuseumil jutustada mingit lugu; seostub muuseumi näituste kavaga ja/või haridusprogrammidega.)
- Setomaa Muuseumid ei kogu üldjuhul asju, mille kohta on kindlalt teada, et nende kogumise ja säilitamisega tegeleb professionaalselt ning süstemaatiliselt mõni teine muuseum.
- erandiks on olukorrad, kui nendel asjadel on lisaväärtus piirkondliku ajaloo seisukohast (näiteks kui need on siin valmistatud või seostuvad oluliste seto sündmuste või inimestega.)
- Setomaa Muuseumid ei konkureeri teiste muuseumidega museaalide pärast, vaid leiab, et üldjuhul peaksid museaalid vastu võetama muuseumis, mille kogumispõhimõtetele ja profiilile nad enim vastavad, kus nende säilitamiseks on piisavad tingimused, kirjeldamiseks ja uurimiseks kõige suurem kompetents ning kus nad on kõige kättesaadavamad potentsiaalsetele kasutajatele.

3. 1. 4. Dokumenteerimine

- Iga kultuuriväärtusega asja (või kollektsiooni, kui väärtus seisneb selle tervikkuses) kohta, mis on võetud muuseumisse vastu eesmärgiga võtta see museaalina arvele, koostatakse vormi kohane vastuvõetud asja väärtuse hindamise leht, milles esitatakse põhjendused asja museaalina arvele võtmiseks.
- Direktor moodustab kultuuriväärtusega asjade ostmise ja muul viisil omandamise ning museaalina arvele võtmise otsustamiseks käskkirjaga vähemalt kolmeliikmelise kogude täiendamise komisjoni, kuhu võivad kuuluda muuseumi töötajad ja eksperdid.
- Kogude täiendamise komisjon teeb otsuse hindamislehe alusel.

3. 2. Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs

Setomaa Muuseumidega sarnast materjali koguvad:

- Eesti Vabaõhumuuseum – kogub Eesti maa- ja taluarhitektuuri ning maa maastike arengulooga seotud hooneid, esemeid, fotosid, dokumente ja mälestusi.
- Eesti Põllumajandusmuuseum – kogub Eesti põllumajandust ja maaelu kajastavaid materjale.
- Eesti Rahva Muuseum – kogub eesti, soome-ugri ja põhjarahvaste, samuti Eestis elavate rahvusgruppide ja naaberrahvaste kultuuri kajastavat materjali.

- Eesti Kirjandusmuuseum – tegeleb eesti rahvusliku kultuuripärandi ja eesti diasporaa, soome-ugri ja ka teiste rahvaste kultuuriloo, kirjanduse ja folkloristika valdkonna allikmaterjalide kogumisega.
- Karilatsi Vabaõhumuuseum – kogub esemelist materjali ja vaimset pärandit vana Liivimaa ning Põlva maakonna piirides (1950 kuni tänaseni). Lisaks kogutakse omavalitsustega seotud sümboolikat ja meeneid.
- Võrumaa Muuseum – kogub ajaloolise Võrumaa (Vana-Võromaa) materjale.
- Räpina Koduloo- ja aiandusmuuseum – väljapanekud tutvustavad Räpina mõisa ja kihelkonda, aiandusharidust ning Euroopa üht vanimat paberivabrikut.
- Erakogu: Jõeveere Talu Muuseum – 1998. aastal valminud rehetares eksponeeritakse talu rikkalikku vanavarakogu. Lisaks oma talu varale on välja pool Setomaa lähiküladest pärit esemed. Rikkalikumad ja ainulaadsemad on seinakellade, samovaride, lauanõude, talutööriistade kogud.

3. 3. Muuseumikogu täiendamine

Kogumispõhimõtete koostamisel ja muuseumikogu täiendamisel arvestatakse järgmisi põhimõtteid:

- muuseum ei võta annetuse, kingituse, pärandi või teise muuseumi tervikkogu museaalina arvele, kui see ei vasta muuseumi arengukavale või kogumispõhimõtetele;
- muuseum ei võta museaalina arvele annetusi, kingitusi või pärandit, kui selle üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle külastajate pikaajaliste huvidega;
- muuseum ei võta museaalina arvele asja, mille säilitamiseks, eksponeerimiseks või mille üle arvestuse pidamiseks puuduvad tingimused või eelarvelised võimalused;
- muuseum arvestab asja museaalina arvele võtmisel teiste sama piirkonna või sarnase ainevaldkonna muuseumide kogumispõhimõtetega.

3. 3. 1. Muuseumikogu täiendamise sisulised kriteeriumid

- Esemekogusse kogutakse ajaloolisel Setomaal valmistatud või kasutusel olnud kultuuriväärtuslikke ning igapäevaeluga seotud esemeid.
- Arhiivikogusse kogutakse Setomaaga või Setomaalt pärit inimeste elu ja tegevusega seotud originaaldokumente, kodu-uurimuslikke materjale, koduloolisi trükiseid, kroonikaid, ajalehti jmt.
- Arhiivraamatukogusse talletatakse Setomaaga seotud ja seto temaatikat käsitlevaid trükiseid, kohalike kirjameeste loomingut, kohalike avaliku elu tegelaste kohta välja

antud trükiseid ja teatmeteoseid, Setomaalt pärit kirjanike teoseid ja trükiseid ning kohalike asutuste ja organisatsioonide välja antud trükiseid.

- Fotokogusse kogutakse ajaloolise Setomaaga seotud originaalfotosid, fotopostkaarte, negatiive ja digifotosid, mis kajastavad olulisi sündmusi, isikuid, paiku ning setode eluolu.
- Ajalooline kogu talletab Setomaal valmistatud või Setomaal kasutusel olnud kultuuriväärtuslikke esemeid, mis ei kuulu ühegi teise alakogu kogumisvaldkonda.
- Kunstikogusse talletatakse Setomaal sündinud või Setomaal tegutsevate kunstnike loomingut, seto teemalisi taieid (joonistusi, maale, graafikat, skulptuure jms) teistelt autoritelt.
- Fono-videokogusse kogutakse Setomaal tegutsevate või Setomaalt pärit isikute ja kollektiivide loominguga heliplaate, CD, DVD, eelnevalt on kogutud ka video- ja helikassette.
- Numismaatika kogusse kogutakse Setomaal eri aegadel käibel olnud ja MTÜ Seto Infoseltsi (Seto Pank) poolt tänapäeval välja antud münte ja paberrahasid.
- Abikogusse võetakse vastu materjale (muuseumi tegevusega seotud esemed, fotod, dokumendid jne), mis ei vasta põhikogusse vastuvõtmise kriteeriumitele, kuid väärivad säilitamist lühemat või pikemat aega teadusliku, haridusliku või näitustegevuse eesmärgil. Samuti võib abikogusse vastu võtta objekte, mille väärtuslikkus on ebaselge, kuid võib selguda lähema 5-10 aasta jooksul. Abikogu ei kuulu põhifondi koosseisu, selle üle peetakse muuseumi sisest arvestust. Saatse muuseum peab abikogude arvestust MuIS põhiselt.
- Muuseum ei kogu väga halvas seisukorras ja lühikese säilivusega esemeid; ebaselge päritoluga esemeid; arheoloogilisi esemeid (kuna puudub oskusteave nende kirjeldamiseks, konserveerimiseks ja säilitamiseks). Seetõttu antakse kultuuripärandi parima säilimise, uurimise ja tutvustamise huvides muuseumile annetatud või muuseumitöötajate poolt leitud arheoloogilised esemed peale spetsialistidega konsulteerimist üle Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudile või Tartu Ülikooli Arheoloogiakabinetile.
- Setomaa vanema ajaloo väärtustamiseks ning tutvustamiseks deponeeritakse aga kokkuleppeliselt osa antud asutustes paiknevatest Setomaalt pärit esemetest muuseumis toimuvatel ajutisel arheoloogiaalastel väljapanekutel.

3.3.2. Muuseumikogude täiendamise prioriteetsed valdkonnad

1. Seto laulikud ja laulupeod

2. Piir
3. EV Kaitseväe Petseri Põhjalaager. Naised Põhjalaagris.
4. Seto talu ja taluarhitektuur
5. Seto pere. Toidukultuur ja peretraditsioonid
6. Majandustegevus (sh aiandus) läbi aegade
7. Seto keel ja hariduslugu
8. Savi seto kultuuris
9. Seto tekstiilid ja jalanõud
10. Setomaa loodusvarad

3. 4. Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisvajadus.

Väraska talumuuseumi kogud jagunevad eseme-, arhiivi-, fono-video-, arhiivraamatukogu-, foto-, ajalooliste esemete, kunsti-, numismaatika ja abikoguks.

Väraska talumuuseumi kogu on noor, ent sisaldab palju väärtuslikku ja ajaloolist materjali.

Esemekogusse kogutakse ajaloolisel Setomaal valmistatud või kasutusel olnud kultuuriväärtuslikke ning igapäevaeluga seotud esemeid valdavalt Põhja-Setomaalt (endine Väraska ja Mikitamäe vald), millest tekstiilikogu on kõige mahukam ja sisukam. Kogusse vajame eelkõige pulmatekstiile ja meeste (rahva)rõivaid.

Arhiivikogusse kogutakse Setomaaga või Setomaalt pärit inimeste elu ja tegevusega seotud originaaldokumente, kodu-uurimuslikke materjale, koduloolisi trükiseid, kroonikaid, ajalehti jmt. Rikkalik on Matsuri küla hariduse, Väraska kultuurielu 1966-1998, seto leelokooride ja Seto Kongressi materjalide kogu.

Arhiivraamatukogusse talletatakse Setomaaga seotud ja seto temaatikat käsitlevaid trükiseid, kohalike kirjameeste loomingut, kohalike avaliku elu tegelaste kohta välja antud trükiseid ja teatmeteoseid, Setomaalt pärit kirjanike teoseid ja trükiseid ning kohalike asutuste ja organisatsioonide välja antud trükiseid. Täiendamist vajab vanemate seto keelsete raamatute osa.

Fotokogusse on oodatud ajaloolise Setomaaga seotud originaalfotod, fotopostkaartid, negatiivid ja digifotod, mis kajastavad olulisi sündmusi, isikuid, paiku ning setode elu-olu üldiselt. Fotokogu väärtuslikuma osa moodustavad Andrei Ponmarjovi digifotod Petserimaa tsässonatest, kirikutest ja pühakohtadest; erinevate autorite fotod seto leelopäevadest ja Väraska päevapiltniku Vladimir Ressi klaasnegatiivid.

Ajalooline kogu talletab Setomaal valmistatud või Setomaal kasutusel olnud kultuuriliselt väärtuslikke esemeid, mis ei kuulu ühegi teise alakogu kogumisvaldkonda: ehted, ikoonid ja

mõned muud esemed. Värska talumuuseumil on Setomaa muuseumidest kõige rikkalikum seto hõbeehete kogu.

Kunstikogusse talletatakse Setomaal sündinud või Setomaal tegutsevate kunstnike loomingut ja seto teemalisi taieseid (joonistusi, maale, graafikat, skulptuure jms) teistelt autoritelt.

Fono-videokogusse kogutakse Setomaal tegutsevate või Setomaalt pärit isikute ja kollektiivide loominguga heliplaate, CD, DVD, eelnevalt on kogutud ka heli- ja videokassette. Lisaks teisi Setomaa teemalisi salvestusi.

Numismaatika kogusse kogume eri aegadel käibel olnud münte ja paberrahasid ning MTÜ Seto Infoseltsi (Seto Pank) poolt välja antud münte ja paberrahasid.

Muuseumi kogumistegevus lähtub püsinäituse kontseptsioonidest.

Saatse muuseumi kogud jagunevad põhi- ja abikogudeks. Põhikogu sisaldab eseme-, foto- arhiivikogu. Sarnaselt on jaotatud ka abikogu. Põhikogus on peamiselt piirkonna taludest annetatud esemed, fotod ja dokumendid. Kõige enam on muuseumis maa harimisega seotud töö- ja tarberiistu. Suur on ka Setomaal valmistatud savinõude kogu. Fotokogu säilitab fotosid piirkonna küladest ja inimestest. Olemas on ka fotod nendest Setomaa küladest, mis ajalooliselt kuulusid Setomaa koosseisu, kuid nüüd asuvad Vene NSFV territooriumil. Arhiivkogus säilitatakse piirkonna inimeste olulisi dokumente, käsikirju, mis lisavad olulist infot piirkonna ajaloo kohta.

Abikogu esemeid, fotosid ja arhiivimaterjali, mis ei ole otseselt seotud seto kultuuripärandiga, kuid kajastab piirkonna inimeste eluolu erinevatel ajastutel.

Obinitsa muuseumi kogu esinduslikuma osa moodustavad tekstiilid. Vanim museaal on dateeritud 1890. aastast.

Tekstiilikogus on rahvariided, pühaserätid, ilukäterätid ja muud tarbetekstiilid, mis annavad hea ülevaate seto naise käsitöö kõrgeastemest ning mitmekesisusest. Tekstiilikogus on esindatud peaaegu kõik seto rahvakultuurile omased esemeliigid.

Mõned puudujäägid on rituaalsete rõivaesemete osas (nt mõrsja peakate).

Esemekogus on valdavalt talumajapidamise tarbeesemed aastatest 1920-1940.

Fotokogu hõlmab kodu-uuriija Raivo Remmeli koostatud albumeid Setomaa nulkadest, fotosid Piusa jõgikonna vesiveskitest, seto pulmakommetest ja lähiümbrusest jäädvustatud sündmustest.

3. 5. Muuseumi ressursside analüüs

Värska talumuuseumi (STM) 6,2 ha territooriumil paiknevad muuseumi talu hooned, Seto Tsäimaja ja Paloveere talu.

1. VTM elumaja koridori ja sahvriga. Elumaja kamber on sisustatud ajastule vastavalt, kaasajastatud põrandaluugiga, et külastajal oleks turvaline tutvuda põrandaaluse panipaigaga. Tsulanas ehk sahvris korraldame aastaringselt vahetuvaid näitusi.
2. Rõiva-, vilja- ja söögiait. Rõiva- ja söögiaidas on suveperioodil fondi- ja eraisikute näitused ning ajastule vastavad püsiekspositsiooni kuuluvad töö- ja tarberiistad.
3. Tõlla ja vankrikuur töömehe kambriga on erinevate vankrite, regede jm põllutööriistade ning puutöö vahendite hoiustamise-eksponeerimise koht.
4. Laut ja heinaküün. Laudas elavad aastaringselt koduloomad (praegu kanad, kitsed, lehm). Lisaks on muuseumil koer, kass ja jänesed.
5. Saun. Aastas mõned korrad ilmastiku sobivusel kasutame otstarbekohaselt, et taastada-värskendada saunale omane väljanägemine ja lõhn.
6. Sepikoda. Tellimuste korral tegutseb sepp; eksponeeritud sepatööriistad.
7. Potivabrik. Ettetellimisel toimuvad keraamika õppe ja savipõletus väljaõppinud meistri läbiviimisel. Püsiekspositsioonis vanad ja kaasaegsed keraamilised esemed ning töövahendid.
8. Rehi. Rehe all paikneb vilja- ja lina tööriistade püsiekspositsioon; halva ilma korral toimuvad seto kooride kontserdid jm üritused; rehetuba on kasutusel muuseumi kauplusena.
9. Seto Tsäimaja. Tsäimaja esimesel korrusel paiknevad arhiivi-, arhiivraamatukogu, foto- ning auviste hoidla elektrikütte ja konditsioneeriga, kus museaalid on metallkappides ja nõuetekohastes ümbristes; koridoris on kõrge turvalisusastmega seif hõbeehete ja numismaatika hoiustamiseks; töö- ja abiruumid ning toitlustuskoht söögisaali ja köögiga. Teisel korrusel on väike esemete hoidla spetsiaalriiulite elektrikütte ja ventilatsiooniga, tegevuste tuba ning kontori- ja abiruumid.
10. Paloveere talu elumaja. Elumaja sahvris ja endisaegses külmas toas paikneb tekstiilihoidla elektrikütte, spetsiaal kappide ja -sahtlitega, vaba pinda on ainult üksikute tekstiili liikide paigutamiseks. Maja elu- ja magamistuba ning köök on kasutusel eelhoiustamise, hoiustamise ja varahoidja tööruumina.
11. Paloveere talu laut ja heinaküün. Lauda ruumides paiknevad restauraatori tööruumid. Kahjuks on ebapiisav ventilatsioon ja puudub vesi; küüni osa kasutame materjalide ja restaureerimist ootavate esemete (tööriistad, mööbel) ladustamiseks.
12. Paloveere talu aidad talliga. Aidad on kasutusel talumööbli ja tööriistade hoidlana, ülejäänud ruumid hoiustamiskohana.
13. Paloveere saun. Saun on korrastatud ja kasutuskõlblik.
14. Kelder. Kasutuskõlblik.

Väraska külastuskeskus - Reegi maja

on avatud alates 02.06.2020

Külastuskeskus eksponeerib ja tutvustab Väraska piirkonna ainulaadset ajaloopärandit, mis seob omavahel Eesti Kaitseväe Petseri Põhjalaagri ning Väraska kui kuurortpiirkonna temaatika. Looduskaunis keskkond võimaldab näituseala laiendada Reegi maja välialale, kus leiab võimaluse piknikupidamiseks, tegevusi lastele ning võimaluse laenutada paate, jalgrattaid, vesirattaid ja uiske. Reegi maja juures asub ka sobiv parka autokaravanidele.

Kindral Reegi majas saab teha kaugtööd nii üksi kui meeskonnaga.

Saatse muuseumi 7,5 ha territooriumil asub peamaja, kõrvalhoone, väikeehitistega õueala ja matkarada.

1.Saatse Seto Muuseumi peamaja. Maja kaks korrust on sisustatud uue ja ajakohase atraktiivselt esitatud püsinäitusega. Näitusel kajastatavad teemad: Saatse piirkonna ajalugu, Saatse kirik, Saatse piirkonna naiste ja meeste roll seto kultuuris, maaharimine, Saatse piirkonna haridus- ja kultuurilugu. Lisandunud on uus näitus “Igal asjal on piirid.”

2.Saatse Muuseumi kõrvalhoone. Hoones paikneb näitus linatöömashinade ning suuremõõtmelistest muuseumi kogudes olevatest põllutöö- ja tarbeesemetest.

3.Saatse Muuseumi õueala koos metsa ja matkarajaga. Muuseumi territooriumil asub heakorrastatud haljasala, 3 ööbimismaja matkajatele ning piirkonna ajalugu kajastavate infostendidega tähistatud matkarada muuseumi metsas.

Obinitsa muuseum

1.Obinitsa muuseumi alumisel korrusel paikneb püsinäituse ruum, mis kajastab seto leelot ja keelt. Hoone esiosas on abiruumid ning käsitöö ja meenete müüginurk. Teisel korrusel asub varahoidla ja töökabinet. Obinitsa enamus museaale on viidud teisele korrusele, mis kohandatud museaalide hoiustamiseks. Esemed on pakendatuna arhiivipüsivate paberite vahel hoiustatud riiulitel ja kappides. Ehete jaoks on eraldi seif.

2.Luikjärve talu on Setomaa Muuseumide vabaõhufiliaal Setomaal Tobrova külas. Tegemist on algupärasel asukohal paikneva traditsioonilise seto taluga. Talu iseloomustab hoonetest,

kõrgest väravast ja vahetaradest moodustunud suletud kinnine hoov, mille kompaktsus annab õuel viibijale erilise kogemuse.

Luikjärve talu kompleksi kuuluvad elumaja, varjualune, tõllakuur, ait, aganik ja käimla, mis on renoveeritud. Heinaküün ja abihoone vajavad veel renoveerimist.

3. 6. Muuseumikogu täiendamise protseduurid

Kogumistöö plaane tehakse kooskõlastatult uurimis- ja näitusetevuse planeerimisega. Kogumistööd planeeritakse üldjoontes ette kolm aastat, plaane täpsustatakse muuseumi aastatööplaanis. Väljaspool kogumistöö plaane võetakse vastu annetusi ja ostetud museaale, mis vastavad käesolevas kogumispoliitikas sätestatud põhimõtetele.

Vajaliku materjali saamiseks võib muuseum avaldada üleskutseid ajakirjanduses (eriti ajalehes Setomaa), internetis jm, korraldada pärimusobjektide pildistamist, kogumisekspeditsioone ja teha koostööd kõrgkoolidega ning teiste organisatsioonidega.

3. 7. Juurdekasvuvõimaluste analüüs

Värskas Talumuuseumi kogu täiendamisel on hoiustamiseks enamuste kogude lõikes vajalik ruum olemas.

Täitunud on tekstiilikogu, millele paremate tingimuste loomiseks on valminud 2012. aastal Kurmik Projekt OÜ-lt Paloveere talu majandushoone (laut ja heinaküün) rekonstrueerimisprojekt restaureerimistöökajaks ja tekstiilihoidlaks.

Pidevalt otsitakse võimalusi ja vahendeid muuseumikogude tingimuste ning seisundi parendamiseks.

Värskas Talumuuseumi arhiivi-, arhiivraamatu-, foto-, fono- ja filmikogu, numismaatika ning ajalooline kogu paiknevad heades, 2004. a spetsiaalselt ehitatud (Tsäimaja) ruumides, kappides, seifides ja riiulitel.

Hoiustamiseks kasutatakse arhiivipüsivaid pabereid, ümbriseid ja karpe.

Tekstiilihoidla on selleks kohandatud ruumides Paloveere talus, mis varustatud spetsiaalkappide ja sahtlitega, kuid on põhiosas täitunud. Optimaalsete tingimuste tagamine üle 90. aasta vanuses hoones on keeruline.

2020. aastal said rehe pööningul avarama eksponeerimise pinna ja mitmekeelse info lina- ja köie valmistamise tööriistad ning rehe all täienes vilja kasvatusega seotud töövahendite osa, millele lisandus samuti mitmekeelne info ja paranes valgustus.

Saatse muuseumikogud täienevad lähiajal peamiselt igamise teel omandatud museaalidega. Teemaatilisel lisandub kogusse Saatse kooli esemeid ja fotosid, samuti Saatse kiriku dokumente. Abikogusse kogutakse Värskas metskonna Saatse piirkonnas asunud Värskas

metskonna vahtkondade tegevust ja metsavahtide tööd jäädvustav materjal. Kogume ka Värskas sovhoosi Saatse osakonna ajalugu kajastavat arhiivi ja fotomaterjali.

Obinitsa Muuseumi kogud täienevad lähiajal peamiselt igamise teel omandatud museaalidega.

3.8. Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine

Värskas talumuuseumi kogu analüüs inventuuride käigus on näidanud, et kogudest väljaarvamist vajavat materjali muuseumis praktiliselt pole. Olulisema väärtusega on tekstiilikogu, leelopäevade materjal, seto ehete kogu, Saatse muuseumi meeste tööriistade ning fotode kogu, Obinitsa muuseumi väike, kuid huvitav tekstiilikogu.

3.9. Museaalide väljaarvamine

Museaalide väljaarvamine muuseumikogust toimub muuseumi seaduses sätestatud alustel.

Kogust välja arvatud museaalid võib vajadusel ja sobivusel üle anda teisele muuseumile või hävitada, kui museaal on kahjustunud sellisel tasemel, mis ei võimalda taastamist (kultuuriministri nõusolekul), või kui museaalist lähtub oht teistele museaalidele ja/või inimeste tervisele.

4. Muuseumikogu dokumenteerimine

4.1. Dokumenteerimismeetodid, arvestus dokumentatsiooni vormistamine ja hoidmine

Museaalide kohta arvestusedokumente vormistatakse muuseumis elektrooniliselt MuIS-is. Museaalide arvestusdokumentatsiooni nõuetekohase pidamise eest vastutab varahoidja ning neid säilitatakse muuseumis alaliselt.

Museaalina arvele võtmine. Esmane dokumenteerimine.

1. Objektide kogumisel paneb koguja kirja asjade kogumit või üksikuid objekte hõlmava tulmelegendi: kellelt ja kust objekt on saadud, valmistamise ja/või kasutamise aeg, kuuluvus, sellega seotud lood ja sündmused. Samuti märgitakse üles asjasse puutuvate isikute nimed, eludaatumid ja elukoht.

2. Museaalide omandamiseks muuseumisse määrab Setomaa Muuseumide direktor käskkirjaga vastuvõtu ja -ostukomisjoni (edaspidi komisjon) koosseisu. Komisjon määratakse kolmeks aastaks. Komisjon koosneb peavarahoidjast ja varahoidjatest. Esimeses etapis hinnatakse üleantavaid objekte vastavalt välja toodud kriteeriumitele.

3. Teabe eelregistreerimislehe vormistab peavarahoidja või varahoidja. Registreerimislehe koostaja täidab kohustuslikud väljad: üleandja, objekti pealkiri / nimetus ja muuseumile omandamisviis. Samuti tähendatakse üles tulmelegend ning tehakse esmane füüsiline kirjeldus tulevasele museaalile (autor, dateering, seisund, tehnika, materjal ja mõõdud).

4. Otsuse asja omandamise kohta kinnitab peavarahoidja läbi muuseumikogu täiendamise komisjoni protokoll. Protokolli kantakse hinnang, miks asi on otsustatud muuseumi kogusse vastu võtta. Ostude puhul, märgitakse sinna ka ostuhind.

5. Objektidele museaali staatuse andmiseks koostavad varahoidjad vastuvõtuakti ja määratakse tulmenumber.

4.2. Museaali kirjeldamine ja digiteerimine

1. Museaali kirjeldamise I etapp toimub ühe aasta jooksul pärast vastuvõtuakti allkirjastamist. Museaal kirjeldatakse MuISis lähtuvalt Kultuuriministeeriumi museaalide kirjeldamise juhendist.

2. Museaali kirjeldamise II etapp on tähtjatu töö. II etapis selgitatakse põhjalikuma uurimise abil välja objektiga otseselt või kaudselt seotud andmed. Kasutades erinevaid algallikaid, täpsustatakse dateeringuid, seotud isikuid ja sündmusi, milles museaal on osalenud.

3. Museaal digiteeritakse peale vastuvõtuakti koostamist, kui iga objekt on saanud peale tulmenumbri. Kujutis lisatakse MuISi digihoidlasse kolme kuu jooksul peale digiteerimist.

4.3. Museaalide liikumine ja ajutine kasutamine

1. **Muuseumiväline** Muuseumiväliseks kasutamiseks laenutatakse museaale eelkõige teistele muuseumidele eksponeerimiseks. Erandjuhul laenutatakse museaale juriidilisele isikule, kes suudab tagada museaali säilimise ja turvalisuse. Museaali laenutamise otsuse langetab peavarahoidja koostöös direktori ja varahoidjatega. Muuseumide infosüsteemiga liitunud muuseumid esitavad taotluse MuISis. Vormistatakse väljaandeakt, mille allkirjastavad üleandja ja vastuvõtja ning kinnitab muuseumi direktor. Väljaspool muuseumite infosüsteemi esitab museaali laenaja muuseumi direktori nimele laenutamise taotluse-garantiikirja, kus on kirjas laenutuse eesmärk, tähtaeg, museaalide loetelu ning garantii säilivusele ja turvalisusele. Selle põhjal koostab peavarahoidja väljaandeakti.

2. Muuseumisisene

Muuseumisiselt laenutatakse museaale näitustele, selle kohta vormistab näituse kuraator näituse passi ning peavarahoidja või näituse kuraator genereerib muuseumisisese kasutamise akti. Dokumentatsioon säilitatakse andmebaasis. Uurijatele laenutatakse museaale üksnes kohapeal tutvumiseks, uurijate andmed ja uuritav teema registreeritakse uurijate registris, mida säilitatakse alaliselt muuseumi kogude korraldamise dokumentatsioonis

4.4. Inventuur

Inventuure teostatakse regulaarsusega – iga museaal saab üle kontrollitud kord 5 aasta jooksul. Inventuurid toimuvad kogude põhiselt. Inventuuride läbiviimise kava ning inventuurikomisjoni koosseis kinnitatakse muuseumi direktori käskkirjaga. Inventuuri käigus kontrollitakse:

- 1) museaali olemasolu
- 2) museaali seisundit
- 3) museaali asukohta

Inventuuriakti allkirjastavad inventuuri läbiviimise komisjoni liikmed ning kinnitab muuseumi direktor.

4.5. Säilitusprotseduurid

Pakendamisel kasutatakse võimalusel happevabapaberit ning –karpe. Toimub esemete, eriti tekstiilide pidev kontroll ja puhastamine. Muuseumikogu korraline seire toimub inventuuride käigus ning dokumenteeritakse koos inventuuriaktidega. Kontrollitakse järjepidavalt hoidlate kliimat. Hoidlate niiskuse- ja temperatuuri registrit hoiustatakse muuseumi dokumentatsioonis 5 aastat.

4.6. Museaali muuseumikogust väljaarvamine ja hoiule võetud asja tagastamine.

Museaali väljaarvamine muuseumikogust toimub vastavalt muuseumiseaduses kehtestatud korrale. Väljaarvamisaktid säilitatakse muuseumi dokumentide arhiivis alalise tähtajaga. Museaali dokumentatsioonile lisatakse museaali kogust väljaarvamise ekspertarvamused ja ametlik kinnitus väljaarvamise kohta. Varasemate väljaarvamiste kohta on tehtud vastav märke tulmeraamatus. Alates 2023. aastast on väljaarvamine vormistatud MuIS-is. Hoiule võetud asi tagastatakse omanikule tagastamisaktiga.

Retrospektiivne dokumenteerimine

Setomaa Muuseumide põhikogu on kantud retrospektiivselt põhiandmetega MuISi.

5. Muuseumikogu kasutamine

5.1. Rollid ja vastutus

Muuseumikogu kasutamise eest vastutavad:

-peavarahoidja – vastutab nõuetekohase arvestuse pidamise eest ja kontrollib muuseumikogu korralduse eeskirjade täitmist. Tagab järelevalve museaalide säilimise, laenutamise, süstematiseerimise ja kogu täiendamise osas. Vastutab uurija kasutatud museaali tagasi

paigutamise eest hoidlasse (Värskas) kontrollides enne hoidlasse paigutamist kasutatud museaali seisundit.

-varahoidjad Saatses ja Obinitsas – vastutavad filiaalides olevate kogude korrastamise, süstematiseerimise ja arvestuse pidamise eest. Tagavad õigeaegselt nõuetekohase info sisestamise elektroonilisse infosüsteemi MuIS, vastutavad näitusel eksponeeritavate museaalide ning nendele õigete hoiutingimuste loomise eest, osalevad muuseumikogu täiendamise komisjoni töös. Uurijate teenindamisel vastutavad kasutatud museaali tagasi paigutamise eest hoidlasse, kontrollivad enne hoidlasse paigutamist kasutatud museaali seisundit ja võrdlevad seda kasutamisele eelnenud seisundiga.

Kui muuseumitöötaja avastab museaali rikkumised uurija poolt, peab ta koheselt informeerima muuseumi peavarahoidjat ja direktorit.

-perenaised Värskas talumuuseumis- vastutavad väljapaneku korrashoiu ja säilimise eest, tagavad tuleohutuse elumaja ja sauna kütmisel.

-perenaine Reegis-vastutab väljapaneku korrashoiu ja säilimise eest

5. 2. Muuseumikogu kasutamise seotud protseduurid ja dokumentatsioon

Kogumistöö plaane tehakse kooskõlastatult uurimis- ja näitustegevuse planeerimisega. Kogumistööd planeeritakse üldjoontes ette kolm aastat, plaane täpsustatakse muuseumi aastatööplaanis. Väljaspool kogumistöö plaane võetakse vastu annetusi ja ostetud museaale, mis vastavad käesolevas kogumispoliitikas sätestatud põhimõtetele.

Vajaliku materjali saamiseks võib muuseum avaldada üleskutseid ajakirjanduses (eelkõige ajalehes Setomaa), internetis jm, korraldada objektide pildistamist, kogumisekspeditsioone ja teha koostööd kõrgkoolidega ning teiste organisatsioonidega.

Muuseumiväliselt museaalide laenutamise arvestust peetakse väljaandeakti ja tagastusakti põhjal. Eksponeeritud museaalid kantakse muuseumisisese kasutamise akti, näituse lõppemisel koostatakse tagastusakt.

Kogude kasutamisel näitustel või trükistes peavad museaalid olema korrektselt viidatud.

5. 3. Teenuste loetelu ja nendega seotud piirangud

Kogusid saab kasutada muuseumides etteteatamisel. Digiteerimistöid on võimalik tellida muuseumilt vastavalt kehtestatud kopeerimistöde hinnakirjale. Kogude kasutamisega seotud teenused:

1. Museaalse eseme deponeerimine 1 ööpäevaks 3.00 eurot.
2. Museaalse eseme kohapeal laenutamine tutvumiseks 1.00 eurot.
3. Esemete filmimine teaduslikul eesmärgil 2.00 eurot.
4. Esemete filmimine kommertseesmärgil 15.00 eurot.
5. Fotode skaneerimine ja salvestamine tellija infokandjale 1 foto 1.00 eurot.
6. Dokumentide skaneerimine ja salvestamine tellija infokandjale 1 leht 0.50 eurot.
7. Valguskoopid A4 formaat 1 lehekülg 0.10 eurot.

5. 4. Digiteerimise korraldus

Digiteerimine toimub vastavalt museaalide kirjeldamise- ja digiteerimiskavale. Digiteeritud materjalid salvestatakse MuISi digihoidlasse, mis on nähtavad Eesti Muuseumide Veebiväras.

Arhiivi- ja fotokogu digitaliseerimiseks on varahoidjatel kasutada nõutava resolutsiooniga skanner, mis võimaldab tööd teha ilma välise abita.

Esemekogu digiteerimiseks on saadud rahastust projektipõhiselt (fotograafi teenus).

Täiendavat rahastust ja välisspetsialisti abi vajavad Setomaa Muuseumid ka edaspidi.

6. Säilitamine

6. 1. Rollid ja vastutus

Muuseum vastutab kultuuripärandi säilitamise eest, tagades normaalse ja vajaliku hoiurežiimi museaalidele hoidlates ja eksponeerimisel.

Museaalide säilitamist korraldab ning muuseumikogu seisundi eest vastutab Värska talumuuseumis peavarahoidja; Saatse muuseumis varahoidja-perenaine, Obinitsa muuseumis – varahoidja-perenaine.

Setomaa Muuseumi direktor juhib muuseumi tegevust vastavalt põhimäärusele ja vastutab muuseumile pandud ülesannete täitmise ning muuseumi tegevust reguleerivate õigusaktide täitmise eest.

Peavarahoidja juhib muuseumi kogude alast tööd. Kogub materjali, tegeleb museaalide nõuetekohase arvele võtmise, dokumenteerimise, kogude inventeerimise, korrashoiu, järelevalve, aruannete koostamise ja säilikut laenutamiseega.

Teostab hoidetööd (pidev temperatuuri, niiskuse, kahjurite seire hoidlates ning vajadusel Paloveere talu elumaja kütmine ja koristamine koos kõrvalhoonete ja õue ala korrastamisega), koostab näitusi, viib läbi üritusi jmt.

Väraska talumuuseumi perenaised teostavad muuseumitalus süsteemset seiret, ruumide koristamist ja õue ala korrastamist ning kütavad tarvidusel elumaja ahju.

Väraska talumuuseumi majandustöötajad korraldavad küttepuude varumise, hoiavad lahti talvisel hooajal juurdepääsu (lumetööd), häire korral lahendavad probleemi.

Saatse muuseumi varahoidja-perenaine tegeleb külastajate teenindamisega, viib läbi ekskursioone, tegeleb muuseumi üritustega, teeb muuseumi kogude alast tööd, teostab hoidetöid, koordineerib majandusalast tegevust muuseumis, vastutab kogu kompleksi toimimise eest. Obinitsa muuseumi varahoidja-perenaine tegeleb madalhooajal Obinitsa muuseumi kogude alase tööga, teostab hoidetöid, kõrghooajal aga teenindab külastajaid, tagab muuseumi korrashoiu jm.

Spetsiifilisi oskusi ja vahendeid nõudvate esemete korrastamiseks kasutatakse vajadusel ja võimalusel Ennistukoja Kanut abi.

Setomaa Muuseumis töötab osalise ajaga restauraator, kes korrastab metall- ja restaureerib puitsemeid.

6. 2. Säilitustingimused

Museaale hoiustatakse spetsiaalselt hoiustamiseks kohandatud hoidlates. Museaalide hoidlaruumide tehnilised ja kliimatingimused peavad tagama museaalide säilivuse ja julgeoleku.

Muuseumi hoidlaruumid on varustatud tuletõrje- ja valvesignalisatsiooniga. Muuseumi hoidlad on eraldatud ekspositsiooni- ja teistest külastajatele mõeldud ruumidest. Hoidlaruumid ja säilitustingimused museaalidele tuleb hoida stabiilses hoiurežiimis arvestades museaali materjalile vastavaid tingimusi: hoida etteantud piirides stabiilset temperatuuri ja õhuniiskust, tagada puhas õhk, piisav ventilatsioon, kontrollitud valgustus.

Järjepidevalt tuleb mõõta temperatuuri ja suhtelist õhuniiskust ekspositsiooni ruumides ja hoidlates. Soovituslik keskmine hoiutemperatuur on vahemikus 16-20° C.

Vältida tuleb museaalidele mehhaaniliste kahjustuste tekitamist. Vältida tuleb otsese valguskiirguse langemist museaalidele ekspositsiooni ruumides ja hoidlates. Museaalid peavad asuma säilikes ja riiulitel või kappides.

Ekspositsiooniruumides ja hoidlates tuleb tagada korrapärane koristus. Hoidlad, mida parajasti ei kasutata, peavad olema lukustatud.

Väraska talumuuseum on vabaõhumuuseumi tüüpi muuseum, kus püsiekspositsioon paikneb ajaloolistes, seto talule iseloomulikes ruumides, lisaks katusealustes, kus pole võimalik tagada optimaalseid säilitustingimusi. Seetõttu on osaliselt vanemad ja/või rariteetsemad esemed paigutatud hoidlasse ning külastajale eksponeeritakse neid läbi näituste.

Saatse muuseumis asuvad enamuse museaale peamajas ekspositsiooni pindadel. Õuealal asuvas kõrvalhoonesse on paigutatud suuremad töö- ja tarberiistad. Nende optimaalseid säilitamistingimusi on raske saavutada. Fotokogu- ja arhiivkogu on paigutatud kappidesse. Olemas on fondihoidla, kus asuvad esemed, mis ei ole ekspositsioonis kasutatavad. Obinitsas on museaalid pakendatuna riiulitel ja kappides, eraldi hoidlaruum puudub. Luikjärve talul hetkel näituse- ja hoidlapinda pole. Avatud ruumist tulenevalt ei ole võimalik museaalidega intensiivselt tegeleda turismihooajal, mil maja on avatud iga päev külalistele.

6. 3. Säilitustingimuste tagamine

Museaalide säilitustingimusi (temperatuuri- ja niiskuse režiimi) jälgivad muuseumikogu eest vastutavad töötajad. Muuseumikogude seire toimub igal nädalal, korrastus korra kuus, vajadusel tihedamini, seda teeb varahoidja. Muutuste tekkimisel hoidlates või museaalide seisundis, tuleb kohe teavitada peavarahoidjat ja muuseumi direktorit ning võtta vastu otsused olukorra normaliseerumiseks ja museaalide korrastamiseks.

6. 4. Turvalisus

Muuseumihoidlas võib viibida ainult varahoidja või muuseumi töötajad. Uurijad võivad hoidlatesse minna ainult erandkorras ja üksnes varahoidja loal ning saatel.

Muuseumis on üldvalvesüsteem ning osaline videovalve. Muuseumi hädaohuplaan tagab ohusituatsiooni korral muuseumihoones ja hoidlates vastava tegutsemisvalmiduse.

7. Toimepidevus

7. 1. Riskianalüüsi läbiviimise kord:

Töökoha riskianalüüsi teostakse 1x aastas, täiendatakse vastavalt vajadusele.

7. 2. Ohuplaani ja/või hädaolukorra lahendamise kava koostamise ja rakendamise kord

Ohuplaan vaadatakse üle 1 x aastas, täiendatakse vastavalt vajadustele. Kõikidele muuseumitöötajatele on antud konkreetsed juhised evakueerimise puhuks paber kandjal. Ohuplaanis on ette nähtud kõigi muuseumitöötajate konkreetsed tegevused erinevate ohtude korral.

Koostajad: Tiiu Kunst Setomaa Muuseumid peavarahoidja
Tea Korela Setomaa Muuseumide Saatse muuseumi varahoidja-perenaine
Evelin Turvas Setomaa Muuseumide Obinitsa muuseumi varahoidja-perenaine